

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Onze gemeente beschikt over een nota risicomanagement en weerstandsvermogen. In deze nota staat op welke wijze de risico's binnen onze gemeente worden geïnventariseerd, gekwalificeerd en beheerst. Feitelijk is deze nota de invulling van de eerste aanbeveling van de rekenkamercommissie naar het [onderzoek](#) over risicomanagement binnen onze gemeente (2011).

Het Bossche risicomanagement is geen op zichzelf staand proces maar bewust verankerd in onze gemeentelijke processen. Het is gekoppeld aan ons integrale management. Wij streven niet naar een modieus management control model, dat de capaciteit van onze gemeentelijke organisatie overstijgt. Wij kiezen, vanuit een realistisch beeld van onze organisatie, voor een praktische aanpak. Deze paragraaf weerstandsvermogen vormt de weerslag van dit beleid.

Zoals afgesproken met u rapporteren we twee maal per jaar over de voortgang van de complexe en risicovolle projecten. Deze rapportage is onderdeel van de reguliere P&C cyclus en vindt plaats via het jaarverslag en de managementrapportage.

Beleid ten aanzien van weerstandscapaciteit

Voor de weerstandscapaciteit wordt een streefwaarde van de algemene reserve van 15% van de algemene uitkering gehanteerd, exclusief sociaal domein. Dit doen we omdat daar het sociaal & zorgfonds de achtervang is. Het percentage wordt als een streefwaarde gehanteerd. Het ene jaar zit de algemene reserve daar wat boven, het andere jaar daar wat onder.

Weerstandscapaciteit

Met weerstandscapaciteit bedoelen we de aanwezige middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten, die onverwacht en substantieel zijn, te dekken. Hierbij kan onderscheid worden gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit. Met het eerste wordt bedoeld het vermogen om calamiteiten en andere eenmalige tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat dit invloed heeft op de voortzetting van taken op het huidige niveau. Met structurele weerstandscapaciteit worden de middelen bedoeld die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van de programma's.

Onderstaand wordt op zowel de incidentele als de structurele weerstandscapaciteit van de gemeente 's-Hertogenbosch ingegaan.

Incidentele weerstandscapaciteit

Hier toe behoren:

1. Algemene reserve

Uitgangspunt is een algemene reserve van 15 procent van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Voor 2019 wordt een algemene uitkering geraamd van € 283 miljoen. Dit is inclusief de middelen voor het sociaal domein van € 121 miljoen.

Het streefniveau van de algemene reserve exclusief de overgehevelde middelen Sociale Domein (15 procent van € 162 miljoen) is € 24,3 miljoen. De verwachte stand per 1 januari 2019 is € 23,4 miljoen. De algemene reserve is daarmee lager dan het gehanteerde streefniveau.

Het streefniveau van het sociaal & zorgfonds (7,5 procent van € 121 miljoen) is € 9 miljoen. De verwachte stand per 1 januari 2019 is € 10,6 miljoen. Het sociaal & zorgfonds is daarmee hoger dan het gehanteerde streefniveau. Net zoals bij de algemene reserve is het niet zo dat dit bedrag altijd in het fonds moet zitten want dan heeft dit fonds geen functie. Het is een streefwaarde en in moeilijke tijden kunnen we onder de streefwaarde blijven.

2. Bestemmingsreserves

Bij bestemmingsreserves heeft de raad een bedrag gereserveerd voor een, door de raad zelf, bepaalde aanwending. De raad kan te allen tijde een besluit nemen tot een andere aanwending, waardoor deze reserves dus op incidentele basis kunnen worden ingezet om tegenvallers het hoofd te bieden. Dit is echter niet voor alle bestemmingsreserves mogelijk. Als voorbeeld kan de reserve activa (€ 71 miljoen) genoemd worden. Vooralnog zijn bestemmingsreserves niet vrij besteedbaar.

De begrote stand van de bestemmingsreserves per 1 januari 2019 bedraagt € 517 miljoen. Een overzicht van alle reserves is opgenomen in de staat van reserves, welke is opgenomen als [bijlage](#).

3. Stille reserves

Van stille reserves is sprake als de marktwaarde van de bezittingen (activa) van de gemeente de boekwaarde daarvan overstijgt. Het gaat hierbij om vaste activa (zoals panden). Voorwaarde voor het opvoeren van deze stille reserves in de weerstandscapaciteit is dat de activa direct verkoopbaar zijn indien de gemeente dat zou willen. De gemeentelijke panden zijn over het algemeen minder courant, omdat de gebruiksmogelijkheden relatief beperkt zijn. Gezien de marktomstandigheden voor dergelijk vastgoed voorzien wij geen stille reserve op onze panden.

Structurele weerstandscapaciteit

Hier toe behoren:

1. Post onvoorzien

De post voor onvoorzien uitgaven bedraagt in de begroting 2019 € 225.000.

2. Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit geeft een indicatie van de mogelijkheden die een gemeente heeft om haar inkomsten via extra belastingopbrengsten te verhogen. De belangrijkste inkomstenbronnen van de gemeente 's-Hertogenbosch zijn de OZB inkomsten, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Sinds enkele jaren zijn gemeenten vrij om zelf de OZB-tarieven te bepalen, zonder rekening te moeten houden met door het Rijk opgelegde maximale tarieven. Wel geldt een macronorm die niet overschreden mag worden.

Voor 's-Hertogenbosch is berekend welke mogelijkheid er nog is om de OZB te verhogen tot het normtarief-OZB voor toelating tot artikel-12 van de Financiële verhoudingwet (Fvw).

Het normtarief artikel-12 bedraagt voor 2019 0,1905% van de WOZ-waarde. Het gewogen OZB-tarief ligt in 's-Hertogenbosch op 0,1426%. De onbenutte belastingcapaciteit bedraagt dus 0,0479 % van de WOZ-waarde wat overeenkomt met een ruimte van € 13,7 miljoen.

We bepalen deze onbenutte belastingcapaciteit alleen om ons weerstandsvermogen te kunnen bepalen.

De afvalstoffenheffing en de rioolheffing zijn reeds volledig kostendekkend.

Risico's

Risico	Jaarrekening 2017			Begroting 2019		
	Aard	Maximum in euro	Kans	Aard	Maximum in euro	Kans Verklaring mutatie
Uitspraak beroep Q-park	Structureel	PM	2	Structureel	PM	2

Per 1 juli 2014 is onze gemeente verplicht om aan de Wet Markt en Overheid te voldoen. Deze wet is bedoeld om concurrentievervalsing door de overheid te voorkomen. Op 9 september 2014 heeft de raad activiteiten die in het algemeen belang plaatsvinden aangewezen. Dit besluit is op 16 september 2016 gepubliceerd. Tegen de aanwijzing van het aanbieden van parkeergelegenheid op transferia als activiteit die plaatsvindt in het algemeen belang is op 4 oktober 2016 bezwaar ingediend door Q-park. Op 9 mei 2017 heeft de raad op advies van de Commissie van advies voor de bezwaarschriften het bezwaarschrift deels gegrond en deels ongegrond verklaard en het besluit met aanvulling van de motivering in stand gelaten. Tegen dit besluit heeft Q-park beroep ingesteld. Zij zijn door de rechtbank in het gelijk gesteld, omdat de gemeente het besluit onvoldoende heeft gemotiveerd en de belangenafweging onvoldoende is geweest. Wij gaan tegen het besluit in hoger beroep. De financiële gevolgen van deze uitspraak zijn vooralsnog niet bekend.

Risico	Jaarrekening 2017			Begroting 2019		
	Aard	Maximum in euro	Kans	Aard	Maximum in euro	Kans Verklaring mutatie
Instandhouding sportaccommodaties	Structureel	535.000	5	Structureel	479.000	5 Inzet beschikbare middelen begroting.

De gemeente is eigenaar van de sport- en recreatievoorzieningen in de stad. De totale (vervangings-) waarde van dit areaal is ongeveer € 120 miljoen euro. Dit is exclusief Sportiom. De voorzieningen worden sober doch doelmatig onderhouden tot het moment dat deze toe is aan vervanging of een grote renovatie. Uit de meerjaren planning voor het onderhoud blijkt dat dit niet voldoende is. Om ook in de toekomst het areaal sober doch doelmatig te onderhouden is jaarlijks ongeveer € 735.000 extra nodig. Voor de jaren 2018 en 2019 was hiervoor al € 200.000 beschikbaar gesteld en de jaren daarna € 400.000. Recent is echter besloten om deze beschikbaar gestelde ruimte deels te benutten voor de aanleg van 6 extra kunstgrasvelden, waardoor weer circa € 144.000 extra benodigd is voor de instandhouding. Dit betekent dat in 2018 en 2019 nog € 56.000 beschikbaar is en van 2020 € 256.000. Wanneer u instemt met het nieuw beleid vervalt dit risico.

Risico	Jaarrekening 2017			Begroting 2019		
	Aard	Maximum in euro	Kans	Aard	Maximum in euro	Kans Verklaring mutatie
Koepelovereenkomst Libéma inzake Sportiom	Incidenteel	PM	2			Gunning nieuwe exploitant

Op 7 maart 2017 heeft uw Raad ingestemd met het voorstel tot voortzetting van de exploitatie van het Sportiom voor de periode 2019 t/m 2038, binnen de huidige financiële ruimte in de meerjarenbegroting. Inmiddels heeft de aanbesteding plaatsgevonden en is definitief gegund aan de nieuwe exploitant. Tot nu toe werd in de begroting uitgegaan van exploitatie t/m 2025. Op basis van de meerjaren prognoses werd een eenmalig tekort van € 1,8 mln. ultimo 2025 gemeld in de risicoparagraaf. Aangezien de exploitatie voor 20 jaar zal worden voortgezet en deze meerjarig binnen de begroting kan worden gedekt, vervalt het eerder gemelde risico.

Risico	Jaarrekening 2017			Begroting 2019		
	Aard	Maximum in euro	Kans	Aard	Maximum in euro	Kans Verklaring mutatie
Herziening besluit gelegenheid geven tot sportbeoefening	Incidenteel	1.300.000	4	Incidenteel	1.300.000	2 Mogelijk komt er een overgangsregeling en/of compensatie

Op dit moment is het onder bepaalde voorwaarden voor een exploitant van een sportaccommodatie (in veel gevallen de gemeente) die zijn accommodatie ter beschikking stelt aan sporters of sportverenigingen mogelijk om (tegen het verlaagde btw-tarief van 6%) gelegenheid te geven tot sportbeoefening. Voordeel van toepassing van het btw-belast gelegenheid geven tot sportbeoefening is dat btw op gemaakte kosten die aan deze activiteit zijn toe te rekenen in aftrek kan worden gebracht (meestal zijn deze kosten belast met 21% btw). De wetswijziging die ingaat per 1 januari 2019 houdt in dat organisaties zonder winstoogmerk voor het ter beschikking stellen van sportaccommodaties niet meer het 6%-tarief maar de btw-vrijstelling moeten toepassen met het verlies van het recht op aftrek van de btw op de investeringen en exploitatiekosten in sportaccommodaties als gevolg. Dit zal tot substantieel hogere investerings- en exploitatielasten leiden. Per jaar wordt binnen de exploitatie en inclusief de investeringen en uitgaven binnen de onderhoudsvoorziening gemiddeld bijna € 800.000 verhaald. Uitgangspunt is dat er in dezelfde orde van grootte compensatie wordt geboden aan gemeente, maar hoe dat precies wordt vorm gegeven is nog onduidelijk. De eerste meldingen geven aan dat het Rijk zelf eerst uitvoeringskosten afroemt en dat het om een plafondbedrag gaat. Verdeling op basis van aanvraag met verhoudingsgewijs lagere toekenning bij overvraging, verantwoording via SISA. Het is dus nog onduidelijk of dit een niet-budgettair effect heeft voor de gemeente 's-Hertogenbosch. Ook is er nog niets bekend over de exacte wetswijziging en een eventuele overgangsregeling. Een mogelijke herziening met terugwerkende kracht voor de verhaalde BTW van afgelopen jaren behoort ook tot de mogelijke consequenties van de aanpassing van het besluit gelegenheid geven tot sportbeoefening. Gedacht moet worden aan een terugbetaling van ruim € 1.300.000 aan verhaalde btw. Wij achten het waarschijnlijk dat in geval van herziening sprake zal zijn van een financiële tegemoetkoming door het rijk aan gemeenten (en derden). We noemen hier wel het maximale risicobedrag.

Risico	Jaarrekening 2017			Begroting 2019		
	Aard	Maximum in euro	Kans	Aard	Maximum in euro	Kans Verklaring mutatie
Flik Flak	Structureel	350.000	5	Structureel	350.000	5

Vooraf door sterk afgenomen mogelijkheden om extra inkomsten van externe subsidies en fondsen binnen te halen geeft Stichting Flik-Flak aan niet meer in staat te zijn om de volledige gebruiksvergoeding te betalen aan Stichting Accommodatie Flik-Flak. Als gevolg van het niet volledig kunnen betalen van de gebruiksvergoeding door de hoofdgebruiker Stichting Flik-Flak en door een hogere benodigde storting in de onderhoudsvoorziening ontstaat er ook bij Stichting Accommodatie Flik-Flak structureel een financieel tekort. Er wordt onderzoek gedaan naar een structurele oplossing.

Risico	Jaarrekening 2017			Begroting 2019		
	Aard	Maximum in euro	Kans	Aard	Maximum in euro	Kans Verklaring mutatie
Herziening besluit gelegenheid geven tot sportbeoefening	Structureel	800.000	3	Structureel	800.000	1 Er komt compensatie, exacte uitwerking hiervan en of dit geheel toereikend zal zijn in alle jaren is nog onbekend

Op dit moment is het onder bepaalde voorwaarden voor een exploitant van een sportaccommodatie (in veel gevallen de gemeente) die zijn accommodatie ter beschikking stelt aan sporters of sportverenigingen mogelijk om (tegen het verlaagde btw-tarief van 6%) gelegenheid te geven tot sportbeoefening. Voordeel van toepassing van het btw-belast gelegenheid geven tot sportbeoefening is dat btw op gemaakte kosten die aan deze activiteit zijn toe te rekenen in aftrek kan worden gebracht (meestal zijn deze kosten belast met 21% btw). De wetswijziging die ingaat per 1 januari 2019 houdt in dat organisaties zonder winstoogmerk voor het ter beschikking stellen van sportaccommodaties niet meer het 6%-tarief maar de btw-vrijstelling moeten toepassen met het verlies van het recht op aftrek van de btw op de investeringen en exploitatiekosten in sportaccommodaties als gevolg. Dit zal tot substantieel hogere investerings- en exploitatielasten leiden. Per jaar wordt binnen de exploitatie en inclusief de investeringen en uitgaven binnen de onderhoudsvoorziening gemiddeld bijna € 800.000 verhaald. Uitgangspunt is dat er in dezelfde orde van grootte compensatie wordt geboden aan gemeente, maar hoe dat precies wordt vorm gegeven is nog onduidelijk. De eerste meldingen geven aan dat het Rijk zelf eerst uitvoeringskosten afroemt en dat het om een plafondbedrag gaat. Verdeling op basis van aanvraag met verhoudingsgewijs lagere toekenning bij overvraging, verantwoording via SISA. Het is dus nog onduidelijk of dit een niet-budgettair effect heeft voor de gemeente 's-Hertogenbosch. Ook is er nog niets bekend over de exacte wetswijziging en een eventuele overgangsregeling. Een mogelijke herziening met terugwerkende kracht voor de verhaalde BTW van afgelopen jaren behoort ook tot de mogelijke consequenties van de aanpassing van het besluit gelegenheid geven tot sportbeoefening. Gedacht moet worden aan een terugbetaling van ruim € 1.300.000 aan verhaalde btw. Wij achten het waarschijnlijk dat in geval van herziening sprake zal zijn van een financiële tegemoetkoming door het rijk aan gemeenten (en derden). We noemen hier wel het maximale risicobedrag.

Risico	Jaarrekening 2017			Begroting 2019		
	Aard	Maximum in euro	Kans	Aard	Maximum in euro	Kans Verklaring mutatie
Stortplaats Meerendonk/Vlagheide	Incidenteel	PM	4	Incidenteel	PM	4

Na definitieve sluiting van de stortplaats de Meerendonk wordt de stortplaats overgedragen aan de Provincie. Deze is dan verantwoordelijk voor de eeuwig durende nazorg. Bij overdracht worden de toekomstige nazorgkosten van de provincie contant gemaakt met een zogenaamde rekenrente en dat doelvermogen moet vervolgens bij de provincie beschikbaar zijn om de kosten van de eeuwigdurende nazorg af te dekken. Dit geldt ook voor de voormalige stortplaats van het stadsgewest, de Vlagheide. Voor deze stortplaats is de gemeente 's-Hertogenbosch voor ongeveer 50% risicodragers.

Nu de rente al langere tijd laag is wil de provincie de rekenrente gaan verlagen. Dat betekent dat het doelvermogen hoger moet zijn. Op dit moment is er voor de Meerendonk en de Vlagheide respectievelijk € 5,7 miljoen en € 16,4 miljoen doelvermogen beschikbaar. Een verlaging van de rekenrente met 0,5% vraagt een doelvermogen dat 30% hoger is. Nu is er nog een voorziening beschikbaar om rente tegenvallers op te vangen van ruim € 5,5 miljoen maar of dat voldoende is hangt dus af van de hoogte van de verlaging van de rekenrente.

Risico	Jaarrekening 2017			Begroting 2019		
	Aard	Maximum in euro	Kans	Aard	Maximum in euro	Kans Verklaring mutatie
Lagere onderuitputting BCF plafond				Incidenteel	1.000.000	2 Wijziging betaalritme Rijk

In de meicirculaire 2018 heeft het Rijk aangekondigd het betaalritme van de onderuitputting BCF te wijzigen. Vanaf 2019 wordt pas in de septembercirculaire de afrekening van het huidige jaar in de algemene uitkering verwerkt. Meerjarig wordt de ruimte niet meer meegenomen. Hierdoor worden de geraamde uitkeringsfactoren in deze meicirculaire substantieel naar beneden bijgesteld ten opzichte van ramingen uit voorgaande circulaire. Het Rijk en de VNG hebben het standpunt ingenomen dat elke decentrale overheid zelf verantwoordelijk is voor het maken van een reële inschatting van de ruimte onder het plafond BCF.

Wij hebben de door het Rijk geraamde onderuitputting 2018 als uitgangspunt genomen voor een realistische schatting. Dit is minder dan de helft van de door het Rijk ingeschatte onderuitputting voor 2019, maar wel € 100 miljoen hoger dan de laatst bekende realisatiecijfers (=2017). Wij zijn van mening dat dit een realistische raming is. De daadwerkelijke onderuitputting is - net als in voorgaande jaren - afhankelijk van de daadwerkelijke BCF declaraties van gemeenten en provincies en kan dus zowel hoger als lager uitvallen. Door de administratieve wijziging van het Rijk is extra nadruk op dit reeds bestaande risico gelegd door de provinciaal toezichthouder. Als we op basis van de laatst bekende realisatiecijfers 2017 ramen valt de Algemene Uitkering € 1 miljoen lager uit. Omdat we hier transparant over willen zijn, nemen we dit bedrag nu op in de risicoparagraaf.

Risico	Jaarrekening 2017			Begroting 2019		
	Aard	Maximum in euro	Kans	Aard	Maximum in euro	Kans Verklaring mutatie
Gewaarborgde geldleningen	Incidenteel	57.520.000	2	Incidenteel	69.000.000	2 Opname onderliggende leningen

Het totale bedrag van de borg- en garantstellingen, exclusief de afzonderlijk opgenomen garanties ten behoeve van zorginstellingen, bedraagt op 1 januari 2019 € 69,0 miljoen en bestaat uit:

- een verstrekte borgstelling aan Haverleij B.V. voor het aangaan van een rekeningcourant bij de BNG van maximaal € 15,9 miljoen. De partners van de gemeente in Haverleij B.V. - Heijmans Vastgoed B.V. en Bouwfonds Ontwikkeling B.V. - hebben zich beiden voor 1/3 van de bovenstaande borgstelling aansprakelijk gesteld. Onze gemeente staat dus voor € 5,3 miljoen garant.
- gewaarborgde geldleningen voor een totaal van € 63,7 miljoen.
- de gemeente is achtervang voor de stichting Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW) en de stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Mochten deze fondsen tekorten krijgen dan zijn alle gemeenten verplicht om, voor hun aandeel, een renteloze lening te verstrekken aan het waarborgfonds.

Met ingang van 1 januari 2011 draagt het Rijk de volledige achtervang voor de stichting Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW) voor alle nieuwe borgstellingen vanaf die datum.

Een specificatie van de verstrekte borg- en garantstellingen is opgenomen in de staat van gewaarborgde geldleningen in het bijlagenboek. De gemeente heeft geen specifieke voorzieningen getroffen voor bovenstaande borg- en garantstellingen.

Risico	Jaarrekening 2017			Begroting 2019		
	Aard	Maximum in euro	Kans	Aard	Maximum in euro	Kans Verklaring mutatie
(Leningen aan) deelnemingen in verbonden partijen	Incidenteel	PM	2	Incidenteel	PM	2

Verbonden partijen zijn samenwerkingsverbanden (privaatrechtelijke of publiekrechtelijke rechtspersonen) waarin de gemeente een bestuurlijk én financieel belang heeft. 's-Hertogenbosch neemt alleen deel in een verbonden partij indien daarmee een publiek belang wordt gediend. Naast efficiency- en/of effectiviteitsvoordelen voor de gemeente en het gebruik maken van de kennis en expertise van derden, is het spreiden van risico vaak een belangrijke reden voor het aangaan van een verbonden partij. Deze verbonden partijen lopen echter wel (markt)risico's bij het uitvoeren van hun activiteiten. Daarmee zijn er, zeker in de huidige economische omstandigheden, voor de gemeente risico's verbonden aan deze participaties en aan de leningen die zijn verstrekt aan deze verbonden partijen. En zullen wij periodiek de financiële situatie van de verbonden partijen moeten blijven monitoren.

Confrontatie weerstandsvermogen en risico's

Het (theoretisch) maximale, kwantificeerbare, risico dat de gemeente loopt bedraagt in 2019 circa € 73 miljoen (jaarverslag 2017 € 61 miljoen, begroting 2018 circa € 75 miljoen). Van dit bedrag is € 0,8 miljoen structureel. De meeste risico's bevinden zich in categorie 1 en 2. De kans dat deze risico's zich voordoen is klein. Bovendien zijn in deze begroting middelen in het nieuw beleid gereserveerd voor de structurele risico's die in deze paragraaf zijn gekwantificeerd. Daarmee zijn bij vaststelling van deze begroting, de structurele financiële risico's afgedekt binnen de reguliere exploitatie. Dit in ogenschouw nemend mogen we concluderen dat er sprake is van een zeer beperkte kans dat onze weerstandscapaciteit onvoldoende zal zijn.

Kengetallen financiële positie

Op initiatief van de VNG is de Adviescommissie vernieuwing Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (de commissie Depla) ingesteld. Eén van de adviezen is het verplicht opnemen van een basisset van vijf kengetallen die in samenhang informatie moeten geven over de financiële positie van de gemeente. Doel is dat daarmee het oordeel over de structureel en reëel sluitende begroting beter kan worden onderbouwd. Daarnaast bieden deze kengetallen de mogelijkheid om gemeenten onderling te vergelijken.

Voor onze gemeente luiden de kengetallen als volgt:

	Jaarrekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Netto schuldquote	48%	58%	56%	61%	66%	72%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	26%	35%	33%	39%	45%	51%
Solvabiliteitsratio	44%	51%	50%	48%	46%	44%
Structurele exploitatieruimte	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Grondexploitatie	8%	9%	5%	5%	5%	5%
Belastingcapaciteit	83%	80%	82%	82%	82%	82%

De **netto schuldquote** geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote.

De netto schuldquote laat een iets stijgende tendens zien als gevolg van het investeringsprogramma.

Uit de relatief lage waarde van de **netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen** kan worden afgeleid dat tegenover de aangetrokken leningen uitzettingen staan. De belangrijkste uitzetting is de uitzetting van de verkoopopbrengst van de Essent aandelen in 2009 ter compensatie van het vervallen dividend.

De **solvabiliteitsratio** geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen.

Onze gemeente heeft een gezonde financiële basis. Dat wordt met de uitkomst van deze ratio bevestigd.

Het kengetal **structurele exploitatieruimte** is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is.

De uitkomst op deze indicator geeft aan dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken.

Het kengetal **grondexploitatie** geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale baten. Deze laat in 2019 een daling zien als gevolg van de aantrekkende grondverkoop.

De **belastingcapaciteit** geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeenten zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Omdat voor de jaren na 2019 nog geen tarieven bekend zijn voor OZB, riool- en afvalstoffenheffing is de indicator voor de jaren 2020 t/m 2022 gelijk aan de indicator voor 2019. We zitten met onze belastingdruk ruim onder het landelijk gemiddelde.